

Fig. 79. Plànol del Projecte de desviament de la Riera de Cirera (Mataró 1851). Arxiu Històric Municipal de Mataró.

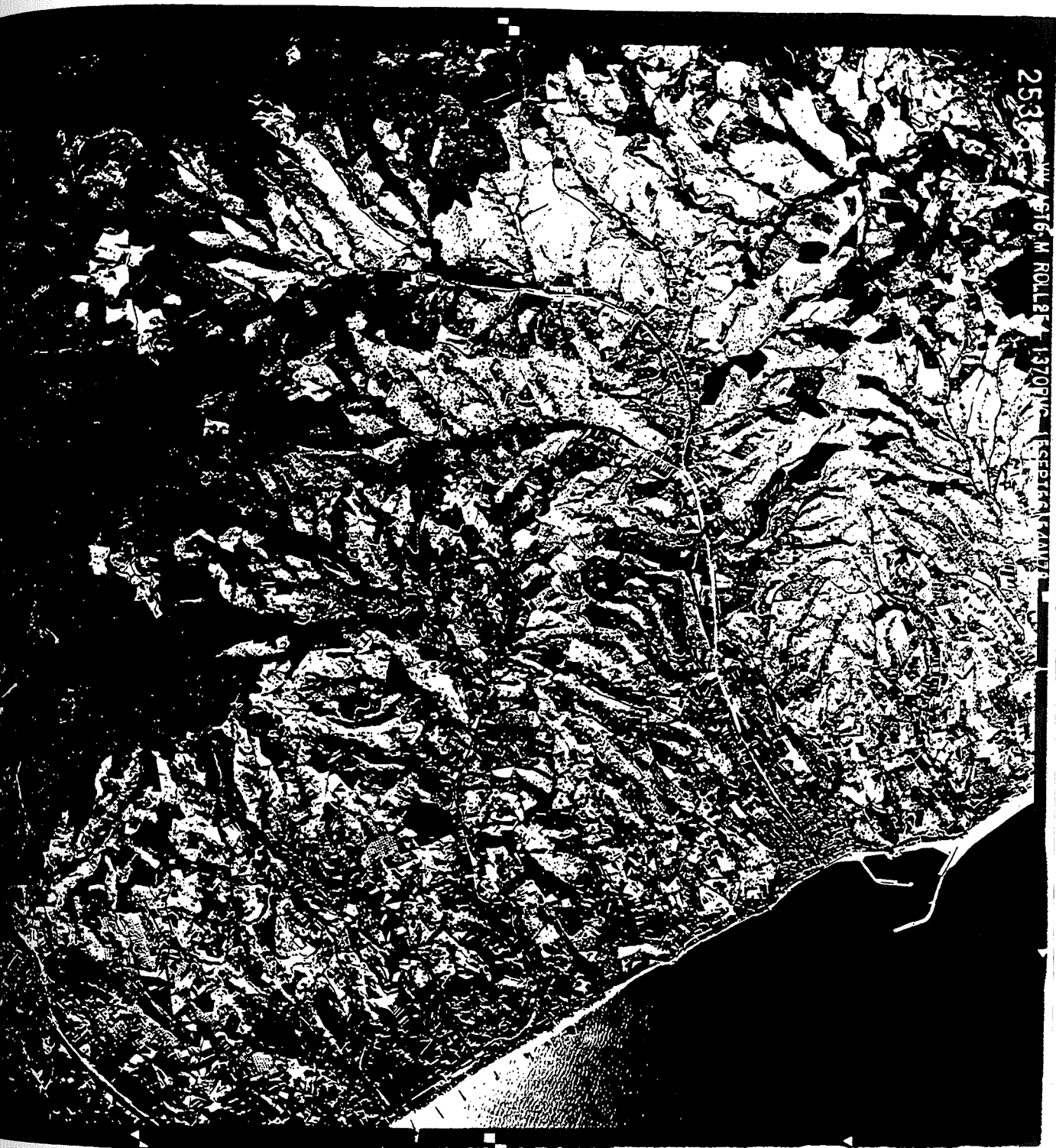

Fig. 80b. Fotografia àerea n° 25385 (Vol americana 1956).

Fig. 81. Fotografia àerea n° 25386 (Vol americà 1956).

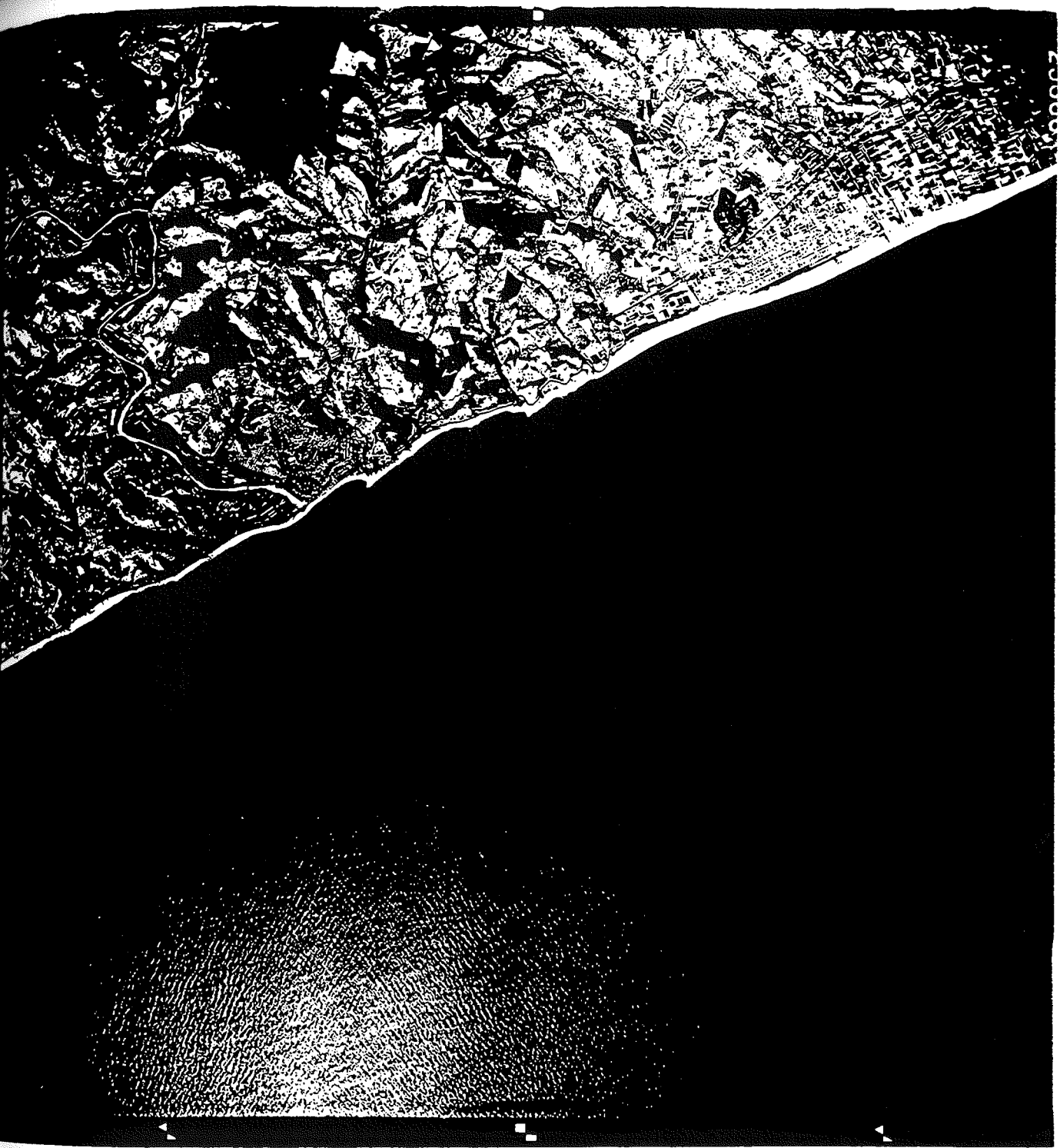

Fig. 22. Fotografia aerea nr 25388 (Vol america 1956).

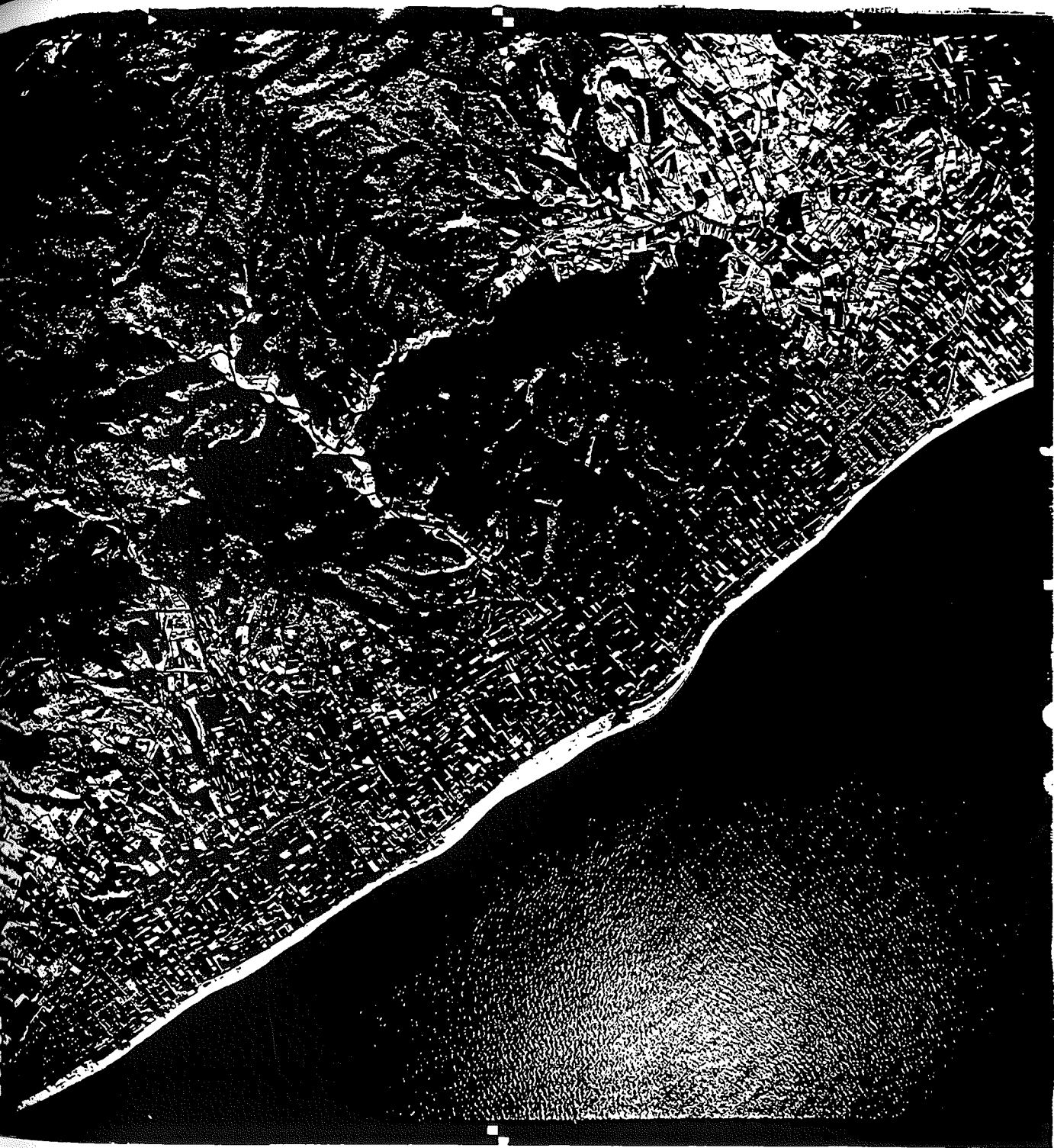

Fig. 83. Fotografia àerea n° 25281 (Vol americà 1956).

Fig. 84. Fotografia aerea n° 25274 (Vol american 1956).

EL TERRITORI DEL MARESME EN EPOCA REPUBLICANA
(s. III - I a.C.): ESTUDI D'ARQUEOMORFOLOGIA
I HISTORIA.

APENDIX

INDEX DELS JACIMENTS

Montgat

1.1. Turó de Montgat	p.	1
1.2. Can Regent	p.	4
1.3. Can Ribes	p.	5
1.4. Can Ventura	p.	6
1.5. Can Alzina	p.	7

Tiana.

2.1. Can Sentromà	p.	8
2.2. Can Guinard	p.	10
2.3. Can Andreu	p.	12
2.4. Can Ciutadella	p.	13
2.5. Can Estela	p.	14
2.6. La Pedrera	p.	15

Masnou.

3.1. Torrent de l'Ase	p.	16
3.2. Riera de Teià	p.	16
3.3. Bell Resguard	p.	25
3.4. Can Cusí	p.	26
3.5. Can Teixidor	p.	27
3.6. Cal Ros de les Cabres	p.	30

Alella.

4.1. Pont de l'Autopista	p.	39
4.2. La Serreta	p.	39
4.3. Can Pitxiu	p.	41
4.4. Alella Autopista	p.	41
4.5. Can Llinàs	p.	46

4.6. Vinya d'en Tito Serra	p.	50
4.7. Can Serra	p.	51
4.8. Vinya del Sr. Mañas /Can Coll	p.	52
Teià.		
5.1. Veral de Vallmora	p.	55
5.2. El Palau	p.	58
5.3. Club de Tennis Barcelona	p.	59
Premià de Mar.		
6.1. Can Salomó	p.	62
6.2. Palmar Hotel	p.	62
6.3. Gran Via	p.	64
6.4. Vapor Vell	p.	67
6.5. Escoles Nacionals	p.	68
Premià de Dalt.		
7.1. Can Vilà	p.	69
7.2. Cadira del Bisbe	p.	75
7.3. Sot del Pí	p.	80
7.4. Las Pèrgolas	p.	81
7.5. La Bòbila	p.	83
7.6. Isla Fantasia	p.	84
7.7. Sta. Anna-Can Nolla	p.	85
7.8. Pont de Premià	p.	87
7.9. Ca l'Escoda	p.	89
7.10. A 200 m. de l'Autopista	p.	90
7.11. Partida de Fosses	p.	90
7.12. Sant Mateu	p.	92
7.13 Can Roig	p.	93
7.14. Jardí Park	p.	93
Vilassar de Mar.		

8.1. Rajoleria Robert	p. 96
8.2. Can Vilalta	p. 99
8.3. Camp de Can Tolrà	p. 101
8.4. Ancoratge de Vilassar/Cabrera	p. 101
Vilassar de Dalt.	
9.1. Can Miqueló	p. 104
9.2. Ca l'Estrany	p. 104
9.3. Cementiri de Vilassar	p. 105
9.4. Turó Rumpons	p. 107
9.5. La Fornaca	p. 108
9.6. St. Crist de Vilassar	p. 108
9.7. Can Torradeta	p. 109
9.8. Can Alsina	p. 112
Cabrils.	
10.1. Turó Gironella	p. 114
10.2. St. Cristòfor	p. 114
10.3. Prop de ca l'Abril	p. 118
10.4. Feixes de l'Arlot	p. 120
10.5. La Llobatera	p. 121
10.6. Camí del Cementiri	p. 122
10.7. Poblat a 200 m. del cementiri	p. 123
10.8. Alzina Surera-Can Tolrà	p. 128
10.9. Can Roldós	p. 130
10.10. Entre Torrent Grau-Torrent Pelat	p. 131
Cèllecs.	
11.1. Turó Gros de Cèllecs	p. 133
Cabrera.	
12.1. Burriac	p. 137

12.2. Can Rodón de l'Hort	p. 137
12.3. Necròpolis de Dos Pins	p. 139
12.4. Hàbiat del Turó de Dos Pins	p. 141
12.5. Prop de Can Grandia	p. 143
12.6. Can Bartomeu	p. 147
12.7. Can Borràs	p. 150
12.8. Can Modolell I	p. 151
12.9. Can Modolell II	p. 159
12.10. Montcabrer	p. 166
12.11. Turó de l'Infern	p. 168
12.12. Can Mateu	p. 170
12.13. La Guardiola	p. 171
12.14. Can Xacó	p. 173
12.15. Prop Riera de Cabrera	p. 175
12.16. Cementiri de Cabrera	p. 176
12.17. Camí del Mig /Carretera Vilassar	p. 177
12.18. La Vendrella	p. 177
12.19. Prop de Can Mora	p. 179
12.20. Can Carbonell	p. 180
12.21. St. Margarida de Cabrera	p. 181
12.22. Agell de Dalt/Turó oriols	p. 184
12.23. Creu de l'Abella	p. 184
12.24. Les Genesses	p. 185
12.25. Can Bartrina	p. 186
12.26. La Barceloneta	p. 187
Argentona.	
13.1. Can matavents	p. 188
13.2. Can Bellatriu	p. 188
13.3. Can Notxa	p. 189

13.4. St. Sebastià d'Argentona	p. 192
13.5 Can Comalada	p. 193
13.6 Via del Coll de Parpers	p. 193
13.7. St. Jaume de Traià	p. 195
13.8. Can Serra de Lladó	p. 196
13.9. Sitges de la Por	p. 196
13.10. Can Madà	p. 200
13.11. Can Portell	p. 202
13.12. St. Miquel del Cros	p. 207
13.13. Pla dels Matxos	p. 208
13.14. Can Martí de la Pujada	p. 209
13.15 Can Cabanyes	p. 209
13.16. Sot de l'Aigüeró	p. 211
13.17. Can Balençó	p. 212
13.18. Can Cabot	p. 222
13.19. Can Blanch	p. 223

Mataró.

14.1. Hotel Delfín	p. 224
14.2. Can Dordeta	p. 225
14.3. Tocant al Torrent Forcat	p. 227
14.4. Camí de les Cinc Sènies	p. 228
14.5. Camí de Vista Alegre	p. 228
14.6. Forns de Sta. Cecília	p. 236
14.7. Propietat del Sr. Farina	p. 240
14.8. Ca La Madrona	p. 241
14.9 Can Bada	p. 244
14.10. Can Majoral	p. 248
14.11. Camí fondo	p. 252

14.12.	Castell de Mata	p. 253
14.13.	Carrer Floridablanca	p. 255
14.14.	Can Gallifa	p. 256
14.15.	Turó de Miró	p. 257
14.16.	Can Rafart	p. 258
14.17.	Vil.la dels Caputxins	p. 262
14.18.	Paratge Ribalta	p. 265
14.19.	Jardineria Bada	p. 266
14.20.	Prop del Torrent de la Pòlvora	p. 268
14.21.	Vivers Municipals	p. 269
14.22.	Fabrica Massana	p. 271
14.23.	Camí Contrabandistes prop Riera de Cirera.....	p. 272
14.24.	Roca Fonda	p. 273
14.25.	Figuera Major	p. 276
14.26.	Molí del Vent	p. 279
14.27.	Torrent de les Piques	p. 281
14.28.	Can Melgà	p. 285
14.29.	Pont de la Vila	p. 286
14.30.	Can Palauet	p. 287
14.31.	Turó d'en Dori	p. 288
14.32.	Turó Cabanyes	p. 288
14.33.	Desembocadura Riera d'Argentona	p. 289
14.34.	Vessant Sud Turó Can Tunyi	p. 291
14.35.	Torre Llauder	p. 292
14.36.	Can Summers	p. 300
14.37.	Pla dels Capellans	p. 301
14.38.	Forn de les Casetes	p. 302
14.39.	Can Pou	p. 303
14.40.	Propietat del Srt. Regàs	p. 305

14.41. Camí de la Geganta	p. 306
14.42. Menhir prop Riera de Cirera	p. 307
14.43. Baixada de St. Simó	p. 307
14.44. Camí de St. Martí de Mata	p. 309
14.45. Ancoratge de Mataró	p. 310
14.46. Ancoratge de Mataró Nord	p. 311
St. Andreu de LLavaneres.	
15.1. Vil.la del Morrell	p. 313
15.2. Jaciment Ibèric del Morrell	p. 315
15.3. Vil.la de St. Pere	p. 317
15.4. jaciment Ibèric de St. Pere	p. 318
15.5. Can Sans	p. 319
15.6. Jaciment Ibèric de Can Sans	p. 321
15.7. El Perelló	p. 322
15.8. Coll de Lorita	p. 323
St. Vicenç de Montalt.	
16.1. Turó del Balís	p. 325
16.2. Vil.la del Sot del Camp	p. 325
16.3. Jaciment Ibèric del Sot del Camp	p. 328
16.4. Can Mora de Dalt	p. 329
16.5. Mil.liari de St. Vicenç de Montalt	p. 330
16.6. Can Mir	p. 331
16.7. Muntanya de Montalt	p. 332
16.8. Molí d'en Gibert	p. 333
16.9. La Ferrera	p. 334
16.10. Can Jordi	p. 335
Caldes d'Estrac.	
17.1. Cementiri de Caldes	p. 338

17.2. Prop de l'estació ..... p. 338

Dosrius.

18.1. Turó Parany ..... p. 340

18.2. Les Planes ..... p. 340

18.3. Can Tarradas ..... p. 341

18.4. Turó del Castellar ..... p. 342

Llinars del Vallès.

19.1. Torrassa del Moro ..... p. 344

19.2. Can Collet ..... p. 345

19.3. Carena de Can Collet ..... p. 346

19.4. Puig Pedròs ..... p. 347

19.5. Turó del Vent ..... p. 348

Arenys de Mar.

20.1. Horta Fassina ..... p. 353

20.2. Horta Nova ..... p. 355

20.3. Torre dels Encantats ..... p. 356

20.4. St. Pere Avanto ..... p. 361

20.5. Vall de Maria ..... p. 362

20.6. Can Deri ..... p. 363

Arenys de Munt.

21.1. Mas Aiguaviva ..... p. 365

21.2. Camí de l'Ermita del Remei ..... p. 366

21.3. Mil.liari d'Arenys ..... p. 366

Canet de Mar.

22.1. Església Parroquial ..... p. 369

22.2. Ca'l Bisbe ..... p. 370

22.3. Can Niella ..... p. 371

St. Iscle de Vallalta.

23. Sense jaciments ..... p. 372

Sant Pol de Mar.

- 24.1. Torre Martina ..... p. 373
- 24.2. Castrum del Morer ..... p. 375
- 24.3. Forn del Morer ..... p. 376
- 24.4. Poliesportiu ..... p. 378
- 24.5. Les Valls ..... p. 379
- 24.6. 2000A i 2000B ..... p. 380
- 24.7. Veral de la Roca ..... p. 381

Sant Cebrià de Vallalta.

- 25.1. Camí de Can Puig ..... p. 384
- 25.2. Puig Castell ..... p. 384

Calella.

- 26.1. Turó d'en Comes ..... p. 386
- 26.2. El Roser-Mujal ..... p. 386
- 26.3. Mas Punxit ..... p. 392

Pineda.

- 27.1. Montpalau ..... p. 393
- 27.2. Sot d'en Merola ..... p. 394
- 27.3. Can Cànoves ..... p. 395
- 27.4. Sant Jaume ..... p. 396
- 27.5. Mas Roger ..... p. 397
- 27.6. Can Roig ..... p. 398

Sta. Sussanna.

- 28.1. Mas de Dalt ..... p. 400

Malgrat

- 29.1. C) Guillem de Palafolls ..... p. 400
- 29.2. Can Viader ..... p. 402
- 29.3. Santa Rita ..... p. 405

Palafolls.

30. Sense jaciments ..... p. 407

Tordera.

31. Sense jaciments ..... p. 408

NOM JACIMENT: Turó de Montgat.

MUNICIPI: Montgat (Mapa nº 1).

SITUACIO: Turó situat arran del mar, actualment partit per la N-II, i utilitzat com a pedrera. Ocupa un indret estratègic, bloquejant la zona costera de pas entre el Maresme (i la plana de Mataró), i el Barcelonès (sector de Badalona), per la qual cosa el Camí del Mig passa més a l'interior. 70 m.s.n.m.

DESCRIPCIO ESTRUCTURES: La Carta Arqueològica realitzada a mitjans dels anys 40 (SERRA RAFOLS ET ALII 1945 p. 143-144) situa en aquest punt restes ibèriques consistents en ceràmica, sitges i parets.

Sabem que s'han efectuat diverses troballes entorn el turó (FREIXA ET ALII 1991 p. 37): al cantó de mar s'hi trobà una sitja a principis de segle; a l'eixamplar-se la carretera s'hi destruïren tres sitges d'enterrament, i prop d'aquestes encara s'hi trobà una quarta sitja de probable funció funerària (s'hi trobaren dos exemplars d'àmfora ibèrica, amb restes de cendra, part d'un *Kalathos*, fragments de ceràmica ibèrica pintada, dues tapadores d'urna cinerària, etc., un probable aixovar funerari).

La informació més fiable, però, ha estat la recollida a partir de dues campanyes d'excavació efectuades l'any 1987 (FREIXA ET ALII 1991 p. 38-40):

S'obriren diverses cales (fig. 1.1). A la Cala 1 s'hi localitzà un mur de pedres alineades en sentit E.-O. unides amb fang. A la Cala 2-3 aparegué un mur de pedres granítiques unides amb fang sec. Aquestes cales foren obertes al costat Sud-Oest del cim. Les cales 4-5, obertes al costat Nord-Est, tocant al tall obert per la N-II, permeteren reexcavar les sitges d'enterrament excavades antigament per Cuyàs i Font i Cussó. En una d'elles s'hi trobà un fragment de Campaniana B.

La Cala 6, tocant a la 2-3, de 7x3 m. fou la més interessant (fig. 1.2). Aparegueren uns nivells d'enderroc i de reompliment (UE 608,610,615,619,620) d'unes estructures muràries (UE 621 i 625) que amb tota seguretat es poden datar, gràcies a la troballa d'una moneda d'*Ilturo* i de Campaniana A, com d'època ibèrica final, entre els s. II-I a.C.. A la part alta de la cala es detectà un mur de grans blocs de calcàries i de granit (UE 624), i posteriorment dos murs més (UE 621 i 625).

La Cala 7 aportà unes alineacions de pedres bastant precàries, interpretades com fonamentacions de murs.

DESCRIPCIO MATERIALS: Els materials que aparegueren en aquestes excavacions de l'any 1987, així com els conservats a l'Ajuntament de Montgat, han estat

estudiats conjuntament (FREIXA ET ALII 1991 p. 41-46):

Ceràmica fina:

* Atica: 3 fragments de vernís negre, que podrien datar-se en el s. IV a.C.

* Proto-Campanianes: 1 Frag. Taller Petites Estampetes, Lamb. 27 (1ª meitat s. III a.C.); 1 frag. de *kylix* indeterminable.

* Campaniana A: a l'excavació n'aparegueren dos fragments, una base de peu baix, indeterminable, i una altre de la F. Lamb. 36 (UE 619). A l'Ajuntament es conserva una pàtera sencera F. Lamb. 36. Són peces típiques del s.II a.C. (180-100 a.C.).

* Campaniana B i B-oïde: documentades les formes Lamb. 5, Lamb. 3 i Lamb. 8, amb material tant del tipus B com de les produccions B-oïdes. Es el tipus de ceràmica fina més abundant. Cal destacar un fragment informe de Campaniana B amb un grafit (fig. 1.3). FREIXA ET ALII (1991 p. 43) l'interpreten com una lletra llatina "N", però pot interpretar-se també com un grafit ibèric, signe "N".

Ceràmica comuna:

* Ibèrica a mà: Vasos de perfil en "S", vas concau, vas amb cordons impressos, etc..

* Comuna ibèrica: *kalathos*, amb algun exemplar pintat, vasos de vora exvasada, vas concau (sembla una imitació), plats, etc.. Es de destacar la presència d'una peça de superfície terrossa, molt poc acurada, de cocció reductora, i amb desgredant de quars i mica (possible tècnica tardana).

* Grisa Emporitana: Dues gerres bicòniques.

* Comuna romana: vora de plat de forma cònica de ceràmica Itàlica comuna. Pot datar de la 2ª meitat s. II a.C.- s. I a.C..

* Amfora ibèrica: variant amb revora exvasada o inexistent.

* Amfora romana: 1 fragment de vora d'amfora Greco-Itàlica; 1 fragment de vora d'amfora Pascual 1; Fragments informes d'amfora Itàlica.

Altres materials:

* Monedes: 1 moneda de la seca d'*Iituro* (2ª meitat del s. II a.C.), 1 moneda de la seca de *Kesse* (s. I a.C.)

* Dues fíbules datables de finals del s. I a.C.

* Agulla d'os de secció trapezoidal.

* Fusaiola trapezoidal.

- A més d'aquests materials es coneix un lot de materials de la 1ª Edat del Ferro: alguns fragments de ceràmica a mà decorada amb acanalats o bandes incises, i una agulla de cap enrotllat en forma de cercle. Són materials apareguts fora de context arqueològic (FREIXA ET ALII 1991 p. 40-41).

- A part d'aquests materials estudiats exhaustivament per FREIXA ET ALII (1991), hi ha altres materials que aquests autors no han recollit.

Es tracta de fragments de tègula, fragments de dolia, i un fragment de lluerna d'aleta lateral, amb marca, del s. I a.C., recollits en els estudis de PREVOSTI (1981b p. 215) i SANMARTI (1986 p. 869). Es de destacar que J. Sanmartí també ha recollit un fragment de bol de T.S. Clara A provinent d'aquest jaciment (SANMARTI 1986 p. 871).

FASES-CRONOLOGIA: La cronologia del poblat pot situar-se amb bastanta seguretat entre el s. IV a.C. i el s. I a.C.. Pel que fa als materials més antics, de la 1ª Edat del Ferro, estem lluny de poder afirmar l'existència d'un nivell d'aquest moment.

A l'excavació del 1987 s'han identificat uns nivells d'enderroc i reompliment, relacionats amb uns murs en pedra seca, datables de mitjans o segona meitat del s. II a.C..

Pel que fa al moment final del jaciment, tenim un bon conjunt de material de 1ª meitat de s. I a.C. (Campaniana B i B-oide), i possiblement la troballa d'un fragment d'àmfora Pascual 1 podria marcar el moment de definitiu abandonament del lloc, a mitjans del s. I a.C.. La troballa d'un vas de T.S. Clara A no crec que sigui significativa, i pot ser un indicatiu de la freqüentació posterior del lloc.

ACTUACIONS REALITZADES: En aquest indret s'hi bastí una torre medieval, destruïda al segle passat. També s'hi bastí un edifici pel telègraf, posteriorment destruït. Aquestes construccions, juntament amb l'obertura i ampliació de la carretera N-II, l'utilització com a pedrera, i la perforació del tunel del tren, han deixat el jaciment en un estat lamentable.

Al llarg dels anys 40 i 50 s'hi efectuaren prospeccions, recollides de materials i alguna cala, treballs que continuaren fins als 70. El 1987 s'efectua la primera excavació científica del lloc.

BIBLIOGRAFIA: PREVOSTI 1981b, SANMARTI 1986, BURJACHS ET ALII 1987, FREIXA ET ALII 1991.

OBSERVACIONS: Aquest indret ha estat identificat per la historiografia com el lloc anomenat "Promontori de la Lluna" per Ptolomeu (II, 6, 18), i així ho segueixen defensant els últims que han estudiat aquest jaciment (FREIXA ET ALII 1991 p. 36). Aquest promontori es situa per Ptolomeu a la costa, entre Badalona i Mataró.

Aquesta hipòtesi és versemblant doncs, com ja hem dit, el Turó de Montgat ocupa un lloc estratègic, dominant un ampli espai visual, des de Montjuïc fins a Mataró i Arenys, i amb una situació sobre la línia de la costa inmillorable.

Cal reconèixer, però, que aquest nom de "Promontori de la Lluna" fa referència més aviat a un lloc cultual, sagrat, del qual evidentment no en tenim

practicament cap dada (excepte potser els enterraments en sitja). En canvi ben a prop d'aquí, al Turó de Montaguilar (Badalona), coneixem l'existència d'una inscripció romana dedicada al Déu Sol, que ha estat interpretada per FABRE ET ALII (1984 p. 177) com un santuari rupestre dedicat al Sol, que pot respondre a una tradició indígena (ben a prop hi havia una altra inscripció, aquest cop ibèrica). Potser seria més lògic situar aquest centre cultural que ens indica Ptolomeu en el lloc on tenim ben testimoniada l'existència d'un culte solar (al món ibèric es troben altres casos de cultes luni-solars (ALEMAO-LOPEZ 1987, citat per FREIXA ET ALII 1991 p. 36)), i que geogràficament pot correspondre també a la descripció de l'autor antic. Es tracta, però, d'una hipòtesi a verificar.

VALORACIO: Assentament ibèric del qual, tot i que recentment s'han pogut documentar algunes estructures, encara en sabem molt poc. No sabem si estava enmurallat, si era un poblat, un petit hàbitat, etc.. La presència d'algunes sitges probablement d'enterrament no deixa de ser un indicatiu una mica estrany (podriem pensar que es tracta de sitges reaprofitades com a sepulcres en el moment de la seva amortització -com passa per exemple a Can Modolell (12.8)-). Cronològicament l'indret entrà de ple en les estructures del món romà, doncs visqué fins a mitjans del s.I a.C., un fet bastant freqüent en assentaments ibèrics situats a tocar del mar, i que probablement pogueren reconvertir o readaptar el seu paper dins l'estructura territorial del moment.

*****

NO ORDRE:1.2

NOM JACIMENT: Can Regent.

MUNICIPI: Montgat (Mapa n01).

SITUACIO: Mas situat al Nord-Est del poble de Montgat, tocant al terme d'Alella. 70 m.s.n.m.

DESCRIPCIO ESTRUCTURES: Material superficial. No s'han documentat estructures.

DESCRIPCIO MATERIALS: Al mateix mas s'han recollit superficialment ceràmiques ibèriques, fragments de *dolia* i de tègula (CUYAS 1977 II p. 137).

FASES-CRONOLOGIA: Horitzó ibèric Final (presència de material ibèric, però ja amb elements clarament romans).

ACTUACIONS REALITZADES: Treballs superficials del Sr. Cuyàs.

BIBLIOGRAFIA: CUYAS 1977, BURJACHS ET ALII 1987.

OBSERVACIONS: En la prospecció superficial de l'indret realitzada l'any 1987, amb motiu de l'elaboració de la Carta Arqueològica comarcal, no s'hi va localitzar cap resta de material, si bé el propietari del terreny no va voler col·laborar i no va dir res (BURJACHS ET ALII 1987).

Cal destacar que Can Regent està situat a tocar del Camí del Mig (FREIXA ET ALII 1991 p. 36).

VALORACIO: Material superficial que pot indicar la presència a l'indret d'un assentament de l'època ibèrica final, doncs el material ceràmic ibèric apareix barrejat amb elements que indiquen una clara influència del món romà, com són la presència de tègula (que impliquen un nou tipus de cobertura i d'edificació), i de *dolia* (que indiquen un nou tipus de forma d'enmagatzematge).

*****

NO ORDRE: 1.3

NOM JACIMENT: Can Ribes / Capella de St. Martí / Sta. Susanna.

MUNICIPI: Montgat (Mapa nº 1).

SITUACIO: Actualment s'ha construït aquí el Club de Tennis Montgat, que ha afectat molt l'indret. En aquest punt s'hi troba la capella romànica de Sant Martí de Tours, al costat de la Riera d'En Font, al peu del pas de la possible Via Augusta. 20 m.s.n.m.

DESCRIPCIO ESTRUCTURES: En els fonaments de la capella romànica de St. Martí (abans probablement Sta. Susanna, esmentada ja el 1104), aparegué una mola de molí, presumiblement romana, així com un fust de columna (PREVOSTI 1981b p. 216-17).

DESCRIPCIO MATERIALS: En superfície sembla que s'hi troben ceràmiques ibèriques i romanes (BURJACHS ET ALII 1987).

FASES-CRONOLOGIA: Indeterminable.

ACTUACIONS REALITZADES: Troballes superficials.

BIBLIOGRAFIA: PREVOSTI 1981b, BURJACHS ET ALII 1987.

OBSERVACIONS: -

VALORACIO: Material superficial que podria indicar l'existència a l'indret d'un assentament. Malauradament en tenim massa poca informació.

*****

Nº ORDRE: 1.4

NOM JACIMENT: Can Ventura / El Castell.

MUNICIPI: Montgat (Mapa nº 1).

SITUACIO: Marge dret del Torrent de Vallcirera, sobre una petita elevació, quasi tocant al terme del Masnou. 10-30 m.s.n.m.

DESCRIPCIO ESTRUCTURES: Zona molt ampla de troballes arqueològiques, situades totes elles entorn el Turó de la Serreta. A Can Ventura Cuyàs va excavar-hi una sepultura de tègula, i també hi cita un mosaic policrom, incomplet, restes d'una paret, ceràmica romana vulgar i tègula (PREVOSTI 1981b p. 217).

DESCRIPCIO MATERIALS: En fer unes obres a la casa es recolliren diversos materials (PREVOSTI 1981b p. 217-218): 2 frags de T.S. Sud-Gàl·lica, 1 frag. de T.S. Hispànica, 1 frag. de T.S. Clara A, 1 frag. de T.S. Clara D.

Entre la ceràmica fina no apareix cap material republicà, però en canvi entre la ceràmica comuna apareix 1 fragment de ceràmica grisa, potser de tradició de la Grisa Emporitana.

FASES-CRONOLOGIA: Tret del fragment de possible Grisa Emporitana, el reste de material permet apuntar una cronologia inicial Alt-Imperial, així com una pervivència fins el Baix Imperi.

ACTUACIONS REALITZADES: Troballes fortuites.

BIBLIOGRAFIA: PREVOSTI 1981b, BURJACHS ET ALII 1987.

OBSERVACIONS: Aquest jaciment, per ell mateix, sembla més aviat pertanyer a l'època Alt-Imperial, del s. I d.C. en endavant. El problema, però, és que en tot aquest sector entorn el Turó de la Serreta tenim documentats diversos jaciments (amb confusions entre ells), que omplen un arc cronològic des d'època ibèrica fins el Baix Imperi, i que han d'estar evidentment relacionats. Es possible que hi hagués un petit desplaçament de l'hàbitat des d'època ibèrica final fins la romana, situant-se l'hàbitat sobretot cap a la part baixa del turó, en diferents punts. Can Ventura podria ser un d'aquest punts.

VALORACIO: Assentament Alt-Imperial, poc clar, relacionat amb tots els altres assentaments situats, com ell, entorn el Turó de la Serreta: "Can Cusi" (nº 3.4), "Bell Resguard" (nº 3.3), "Can Teixidor" (nº 3.5), "La Serreta" (nº 4.2). A títol d'hipòtesi podem

considerar que a dalt d'aquest Turó de la Serreta (77 m.s.n.m.) probablement va existir un petit assentament ibèric final, i en un moment posterior sorgeixen a la part baixa del Turó diversos hàbitats republicans ("Can Teixidor", "Bell Resguard") que constaten la continuïtat del poblament, si bé ja sota unes altres pautes. Finalment en època Alt-Imperial sorgeix l'assentament de Can Ventura.

*****

Nº ORDRE: 1.5

NOM JACIMENT: Ca N'Alzina (Tunel de Montgat).

MUNICIPI: Montgat (Mapa nº 1).

SITUACIO: Al costat mateix de la via del tren en sortir del Tunel sota el Turó de Montgat en direcció Mataró. 10 m.s.n.m.

DESCRIPCIO ESTRUCTURES I MATERIALS: En un marge del terreny s'hi veia un paviment d'*opus signinum* i ceràmica (PREVOSTI 1981b p. 216).

FASES-CRONOLOGIA: Romà, encara que no podem precisar més (l'únic indici és el paviment de *signinum*).

ACTUACIONS REALITZADES: Jaciment pràcticament destruït per la construcció del Tunel, la via del tren i l'urbanització de l'indret (FREIXA ET ALII 1991 p. 36).

BIBLIOGRAFIA: PREVOSTI 1981b, BURJACHS ET ALII 1987, FREIXA ET ALII 1991.

OBSERVACIONS: D'aquest assentament pràcticament no se'n coneix res, i per tant la seva cronologia és molt difícil d'establir, però la seva proximitat al jaciment ibèric del Turó de Montgat, situat pràcticament als seus peus, ens ha induït a recollir aquest jaciment aquí, doncs es coneixen altres casos a la comarca d'assentaments romans sorgits prop d'establiments antics, que els succeeixen cronològicament pràcticament sense solució de continuïtat. No sabem si aquest n'és un altre cas.

VALORACIO: Assentament romà molt difícil de valorar, doncs sols en coneixem un únic paviment en *signinum*. Cal tenir en compte la seva proximitat al jaciment del turó del Montgat, amb el qual podria estar relacionat.

*****

NOM JACIMENT: Can Sentromà.

MUNICIPI: Tiana (Mapa nº 1).

SITUACIO: A la zona de la Conreria, al costat dret de la riera de Montalegre. 150 m.s.n.m.

DESCRIPCIO ESTRUCTURES: Vil.la romana de la qual sols es coneix la part rustica. La vil.la estava disposada entorn un pati central, al voltant del qual hi havia les dependències a diversos nivells, salvats per terrasses. Sembla que al costat Oest es trobaria la part residencial de la vil.la (al Sud-Oest s'hi trobà restes d'un hipocauste, i nombroses tesselles) (GUITART 1970).

Analitzem més detalladament aquestes estructures, amb especial atenció a les fases més antigues (PREVOSTI 1981b p. 190-195):

- Al Nord del pati, a 3 m. d'alçada, hi ha una renglera de 9 habitacions oscil.lant entre els 6 m. per 2.5 m. i 6 m. per 5 m.. Algunes estan recobertes amb un paviment d'*opus signinum* i d'altres el tenien de terra. En una d'aquestes darreres hi ha dues sitges amb materials dels segles I i II d.C. Sobre aquestes habitacions s'hi va construir, posteriorment, dues sales amb paviment d'*opus signinum*, 0.90 m. més amunt que les anteriors.

- Al N.E. del pati, en un nivell inferior al de les habitacions esmentades, hi ha uns dipòsits i un petit recinte. Al costat E. hi ha un altre dipòsit de dimensions reduïdes i més habitacions.

- El sector Sud i Sud-Est és el que ha estat més ben estudiat (GUITART 1970). Al s. I d.C. (corresponent a l'estrat IIIc (fig. 2.1)) es construeix la paret que tanca el pati de la vil.la pel costat Sud. Només se'n conserven els fonaments i fa uns 0.65 m. d'ample. Durant la primera meitat del s. II s'hi va adosar diverses habitacions (fig. 2.2) amb sitges per a l'enmagatzemament de gra, que en una fase posterior van ser substituïdes per *dolia*. Es va descobrir el fons d'onze sitges, però Guitart calcula que n'hi devia haver vint o trenta, distribuïdes en quatre files d'unes 6 sitges (fig. 2.2). La substitució de les sitges per les *dolia* ve marcat per l'estrat III B, que Guitart data entre el 100 i el 130 d.C.. L'estrat IIIA representa el moment d'inutilització de les *dolia*, a mitjans del s. II d.C.

Posteriorment, a la segona meitat del s. II, es construeix una gran nau pavimentada amb pedres i diverses habitacions. Aquesta gran nau ha estat recentment interpretada com una estança amb doble

pis per acollir gra i bestiar (GURT-FERRANDO 1987 p. 192).

Aquest sector sofreix noves reformes al llarg del s. III i IV.

DESCRIPCIO MATERIALS: Coneixem els materials provinents de les excavacions efectuades pel Dr. J. Guitart, que ha recollit en forma de taula (fig. 2.3).

Es interessant destacar d'aquests materials la presència de ceràmica Campaniana, en un percentatge sinó molt elevat, si ben constant al llarg de diversos estrats, especialment als dos més antics. Es tractava de Campaniana B i B-oïde (comunicació personal del Dr. J. Guitart).

Es també un fet destacable l'absència de T.S. Aretina, un fenomen que es produeix a altres jaciments de la comarca.

FASES-CRONOLOGIA: Es difícil establir la cronologia inicial d'aquest jaciment, doncs a nivell estratigràfic no s'han trobat estrats anteriors al III C (s. I d.C.), però en canvi trobem, en estrats de s. I i II d.C., material republicà. Es tracta de la ceràmica Campaniana B i B-oïde, que M. Prevosti data en el s. I a.C. (PREVOSTI 1981b p. 190).

En les plantes i seccions publicades per Guitart (fig. 2.1) apareix un estrat per sota l'estrat IIIC, que s'anomena estrat IV. Aquest estrat IV sembla que pot correspondre a un torrent, però no queda massa clar (apareix també a la secció B-B'). Podria ser també un estrat d'anivellament.

La continuïtat de l'assentament al llarg del Baix Imperi i època Alt-Medieval (troballa d'una escultura de Hermes-Pan de marbre, del s. V, construcció d'una capella romànica) sembla ben demostrada.

ACTUACIONS REALITZADES: Troballes i petites excavacions ja des dels anys 30. Als anys 60 i 70 s'excavà de nou el jaciment, amb les excavacions més ambicioses dirigides pel Dr. J. Guitart. L'any 1983-84 hi excavà el Dr. Gurt.

BIBLIOGRAFIA: GUITART 1970, GUITART 1972, SANAHUJA 1971 p. 76, PREVOSTI 1981b, FABRE ET ALII 1984 p. 172, GURT-FERRANDO 1987, BURJACHS ET ALII 1987.

OBSERVACIONS: Aquesta vil·la de Can Sentromà, molt ben coneguda en quant a les fases Alt i Baix Imperials, paradigma de la pervivència de l'hàbitat antic en època medieval i moderna, presenta un gran buit d'informació pel que fa a les fases antigues. Només s'han pogut documentar estrats arqueològics a partir del s. I d.C.. Per contra, però, coneixem material més antic (Campaniana B i B-oïde) aparegut en aquests estrats posteriors.

Aquest fet ha estat interpretat per M. Prevosti com un indicatiu de que el lloc era ocupat al s. I a.C. (PREVOSTI 1981b p. 190), però que les estructures d'aquest moment no s'han trobat. Tant podria ser que aquestes estructures més antigues estiguessin sota la part residencial de la vil·la (sota la casa actual, no excavada, i una zona amb moltes possibilitats de ser la zona més antigament ocupada -així passa, per exemple, a "Torre Llauder"- (nº 14.35)), o bé al construir-se les dependències posteriors aquestes primeres estructures foren arrasades.

En aquest sentit potser cal valorar el fet que durant un primer moment de la vil·la, aquesta es dedica al cultiu d'uns productes que enmagatzema en sitges, una forma d'enmagatzematge amb clara tradició indígena.

De fet no sabem quan són excavades les sitges. Apareixen dins una habitació construïda durant la primera meitat del s. II d.C., però en canvi se'ns diu que l'estrat que amortitza les sitges, i data la substitució per *dolia* (el IIIc), es data entre el 100-130 a.C. (PREVOSTI 1981b p. 193). Sembla per tant que quan s'edifica l'habitació és quan s'amortitzen les sitges, i que aquestes ja hi eren abans. El material que apareix al seu interior (iniciis s. II d.C.) podria correspondre a l'amortització que s'hi fa en aquest moment, coincidint amb l'edificació d'aquest sector, però potser el seu origen és anterior.

També al sector Nord aparegueren dues sitges en una habitació pavimentada amb terra, i reomplertes amb material del s. I i II d.C.. Caldria saber també si les sitges no foren amortitzades en aquest moment, coincidint amb una reorganització general de la vil·la, però funcionaven des d'una època bastant anterior (potser des del moment marcat per les Campanianes B i B-oïdes).

VALORACIO: Vil·la romana Alt-Imperial de gran magnitud, amb producció cerealística i vinària, que perviu pràcticament fins a l'actualitat. Presenta materials i indicis, però, d'un origen un xic anterior, dins el s. I a.C.

*****

Nº ORDRE: 2.2

NOM JACIMENT: Can Guinard.

MUNICIPI: Tiana (Mapa nº 1).

SITUACIO: Mas de Can Guinard, a l'Oest del poble de Tiana, uns 100 m. al Nord del Camí del Fondo de Can Guinard. A uns 50 m. de la Riera de Tiana. 85-100 m.s.n.m.

DESCRIPCIO ESTRUCTURES: Al fer-se unes obres a la mateixa casa, van apareixer restes constructives romanes amb material romà (PREVOSTI 1981b p. 210).

DESCRIPCIO MATERIALS: Els materials apareguts foren els següents (PREVOSTI 1981b p. 210):

- * Campaniana A: 1 frag. informe.
- * Campaniana B: 1 frag. F. Lamb. 7; 1 frag. informe.
- * Pre-Şigil.lata: 2 frags. F. Goud. 27.
- * T.S. Aretina (5 frags.); T.S. Sud-Gàl.lica (3 frags.)

Tot i tractar-se d'una mostra de només 13 fragments, tots ells de ceràmica fina (la ceràmica que sempre crida més l'atenció), aquests són els materials conservats d'aquest jaciment, i per tant cal valorar-los com indicatius, al nivell que es mereixen.

- Recentment, en el curs d'elaboració de la Carta Arqueològica comarcal, aquest jaciment ha estat prospectat de nou, localitzant-se en uns rebaixos fets darrera la casa restes de pedres i un fragment d'àmfora ibèrica (BURJACHS ET ALII 1987).

FASES-CRONOLOGIA: Els materials ens daten un moment inicial del jaciment d'època ibèrica final (Campaniana A i B, àmfora ibèrica), amb pervivència al s. I d.C.

ACTUACIONS REALITZADES: Troballes fortuïtes en efectuar-se obres. Recentment, el 1987, s'han efectuat prospeccions superficials.

BIBLIOGRAFIA: PREVOSTI 1981b, BURJACHS ET ALII 1987.

OBSERVACIONS: La troballa antiga de restes constructives i més recentment de "pedres grosses" ens porta a pensar en l'existència d'un assentament al lloc.

Es interessant destacar que el camí que porta cap a Can Guinard rep el topònim de "Camí del Fondo d'En Guinard" (així apareix al mapa 1:10.000 de l'àrea Metropolitana de Barcelona (1970 full IX-02)). Aquest topònim probablement pot ser posat en relació amb l'existència d'un *fundus* romà, d'on s'ha conservat la primera part del topònim (aquest topònim està testimoniats en altres àrees on hi havia hagut també un jaciment d'època romana (CHOUQUER 1982 p. 424)).

VALORACIO: Possible assentament de l'ibèric final, datable de finals de s. II o inicis del s. I a.C., que perviu fins la 1ª meitat del s. I d.C.

*****

NOM JACIMENT: Ca l'Andreu (Mas Giró) / Can Fàbregues.

MUNICIPI: Tiana (Mapa nº 1).

SITUACIO: En la zona límit entre les terres de Ca l'Andreu i Can Fàbregues, tant per sobre com per sota del camí divisor, prop de l'Església de l'Alegria. 140-190 m.s.n.m.

DESCRIPCIO ESTRUCTURES: Restes d'una probable vil·la romana:

- S'ha excavat una habitació amb exedra (fig. 3), hipocauste i dos conductes d'aigua, pertanyents a un conjunt de banys. El sòl de l'hipocauste està cobert amb tègules importades d'Itàlia, *suspensurae* d'època de Trajà, però també amb alguna peça de *signinum* retallada d'un paviment anterior i reaprofitada (PREVOSTI 1981b p. 197-99).

- També es localitzaren, més a prop de Can Fàbregues, les restes d'unes construccions amb pesos de telar, claus de ferro, ceràmica ordinària, probablement indicatius de la funcionalitat productiva del lloc (PREVOSTI 1981b p. 197).

- Prop d'un camí aparegueren diversos enterraments en tègula i àmfora (PREVOSTI 1981b p. 197).

- A la dreta del camí d'accés a Ca l'Andreu (Mas Giró), durant el rebaix d'unes terres aparegué un forn, que actualment resta tapat pel sauló (però que es conserva bé) (BURJACHS ET ALII 1987).

DESCRIPCIO MATERIALS: Els materials coneguts d'aquest jaciment provenen de les excavacions de J.Mª Padros. Cal dir que els materials aparegueren en estrats tots ells formats amb posterioritat a mitjans de s. II d.C., per la qual cosa donem aquí els percentatges finals del material recuperat (PREVOSTI 1981b p. 201-206):

Ceràmica fina:

* Campaniana A: 1 frag.informe (1.2 % cer. fina).

* Campaniana B: 3 frags. informes (4.7 % cer. fina).

* T.S. Aretina (15.3 % cer. fina); T.S. Sud-Gal·lica (3.5 % cer. fina); T.S. Hispànica (56.5 % cer. fina); T.S. Clara A (18.8 % cer. fina). (TOTAL FRAGMENTS CERAMICA FINA: 85 FRAGS.).

Ceràmica comuna:

* Imitació de Campaniana: 1 frag. d'imitació de Campaniana B.

* Grisa Emporitana: presència d'aquesta ceràmica, no sabem en quina quantitat.

Sembla que en unes excavacions més recents s'ha localitzat també un fragment de T.S. Clara D, el material més tardà trobat fins ara (PREVOSTI 1981b p. 204).